

kortere tijd nadenkend naar binnen staren, u weer bewust kunt maken.

Tot deze laatste behoorde mijn motief tot het schrijven van „De Sjoenemietische”.

Als resultaat van mijn peinen vond ik namelijk een sonnet in mijn eerste bundel verzen, ruim dertig jaar oud en dat den titel draagt:

DE KONING TE JERUSALEM.

Hoog drijft de middagzon langs blinkend loover,
dat afvloeit van cypres en palm als water
op paden neer, blij van fonteingeklater,
haar stralenstroomden David's tuinen over.

Bathseba's zoon met koningslach, in toover
der wijsdiche weelde, gaat in rustig treden;
het koningslijp golft om zijn volle leden,
de psalmenharp sleept licht langs leerig loover,
tot tusschen lotossen hij staat en heft
de harp en vingerspeelt en zilverruischen
den hof doorhuivert tot hij lacht van schoon,
want zwart maar lieflijk komt ze tot zijn troon,
vanwaar Knephs golven nacht en vrees

doorruischen,

tot waar in 't licht Sion den tempel heft

Toen ik dat sonnet herlas, — ik had het zeker
in twintig jaar niet weer onder oogen gehad, —
trof mij, hoeveel minder ik toen nog van de geschied-
enis en topografie van Jeruzalem wist dan thans,
en — wat erger is — dat ik de Sjoenemietische
en de Egyptische eenvoudig vereenzelvigde. Dat
„zwart maar lieflijk” geldt immers de eerste en
Knephs' golven, dat beduidt den Nijl.

Maar, en dat is hier de hoofdzak, in bewon-
dering en liefde voor den grooten Davidszoon vormt
het met mijn jongste geschrift een eenheid.

Die liefde heeft „de vlucht der jaren getrold”.

Na mijn in 1907 gepubliceerden roman „In
's Levens Opgang” en mijn sonnettenbundel „Van
Holland's Kusten” heb ik geen uitgaven in boek-
vorm meer laten verschijnen vóór 1926. In dat
jaar verschenen een verzameling „Wat Verzen
en Proza”, in den loop der twintig jaar in de
dagbladen gepubliceerde opstellen en gedichten,
en mijn strijdschrift „Moderne Kunst en Ontaard-
ing”.

De ontmoeting met een psychopathologische per-
soonlijkheid van hooge structuur en begaafdheid
in de twintig jaren trok mijn belangstelling in de
richting der psychiatrie, of liever in die der
psychiatrische literatuur. Het was daar, dat ik

met Nordau's boek „Entartung” kennis maakte,
dat met groote genialiteit de kunstproductie van
de 19de eeuw aan zijn diagnostiek onderwerpt en
mij in mijn klimmend verzet tegen de kunst der
luchtigers en hun geestelijk nakroost, rechtvaardig-
de en versterkte.

Zoo bracht mijn liefhebberijstudie van de psy-
chiatrie, buiten alle letterkundige bedoeling om
begonnen, mij weer tot de letterkunde terug met
een uitzicht op nieuwe mogelijkheden: van zieke-
lijke subjectiviteit weer terug naar de overheer-
sching van het object; van een zielsinstelling,
waarbij het ik altijd weer zichzelf in den weg
stond, — de blit weer vrij naar de wonderen
van het niet-ik en als gezondheidskuur maar eens
een zware studie die het ik als vanzelf en onge-
merkt zijn uiterst betrekkelijke belangrijkheid
weer bijbracht, zooals Ten Kate's meesterwerk
„De Schepping” na uitgebreide natuurkundige
studie's ontstond.

Vrucht van dezen niet gemakkelijken arbeid
om herwinning der beseffen, waaruit een kunst
kan opbloeien, die den kunstenaar niet laat strui-
kelen over eigen beenen, was „Moderne Kunst en
Ontaarding”.

Terwijl de pijlen der critiek, vooral door
Christenletterkundigen in venijn gedoopt, om mijn
schuldig hoofd vlogen, verscheen Dr. van Gelde-
ren's verklaring der eerste elf hoofdstukken van
het eerste boek der Koningen.

Mijn oude liefde voor Salomo en de heldere
exactheid van van Gelderen's keurig geschrift
vonden elkander.

Toch groeide het plan tot een roman slechts
langzaam. Eerst in Nov. '27 verscheen „Davidisch
of Salomonisch”, een poging, op onzen tijd de
lessen der koningshistoriën van 1000 voor Christus
toe te passen.

Daarna werd hij voortgezette eigen studie van
dit tijdperk een nieuwe verklaring van het Hoog-
lied door mij gegeven, die de hoofdintrigue of
fabel van het eerste deel van mijn cyclus „Jeroe-
saleem verloren” zou worden, terwijl de gedachten
uit „Davidisch of Salomonisch” die der volgende
deelen moeten beheerschen.

Critici, die meenen, dat mijn boek een soort
exegetische tendenzroman is, die dienen moet om
mijn Hoogliedverklaring te propageeren, hebben
van zijn wordingsgeschiedenis dan ook het rechte
niet begrepen.

Van ongeveer medio 1926 tot Jan. '31 heb ik

met stijgend genot al mijn vrijen tijd aan de be-
studeering der periode David—Salomo kunnen
besteden, tot 31 Jan. het eigenlijke schrijven begon
en 1 Febr. '32 het werk was voltooid; dus in
precies een jaar, en vijf en twintig jaar na het
verschijnen van mijn roman „In 's Levens Op-
gang”.

Liever dan de aandacht van den lezer op de
voorstudie, die mijn werk eischte, te betrekken,
wil ik het hier hebben over de kritiek. En dan
niet over die der Christen-letterkundigen, die, —
laat ik mij voorzichtig uitdrukken — mij niet
geheel onbevooroordeeld aanvoelde, maar over die
der theologen, eens smalend door de literaten: de
Dominees- of Kerkbodemcritiek genoemd.

Zeker, die critiek was wel eens wat ondeskundig
in zuiver literair opzicht en wordt dat al minder.
Maar ze stond in onderkenning van het ongodelijk
drijven, dat de literaire stroomingen sinds het
midden der vorige eeuw in Frankrijk en sinds 1880
ten onzent beheerscht, ver boven het oppervlakkig
meedoen met den tijdgeest van sommige „des-
kundigen” onder de christelijke critici.

Een scherp aanval van die zijde had ik tegen
mijn boek verwacht. Men had er belang bij dat de
eerste proeve, die ik in den geest van „Moderne
Kunst en Ontaarding” trachtte te geven, een échec
zou worden.

Maar — en men zal het misschien naïef van mij
vinden — een andere aanval, juist van de zijde
der theologen, verraste mij.

Daar ik echter oogenblikkelijk aanvoelde, dat
hij voortvloeide uit de vrees voor de bedreiging
van m.i. wel vermeende waarden, maar niet uit
persoonlijke en vooropgezette motieven, is het mij
een eer tegenover zijn argumenten de mijne te
mogen stellen.

De vragen der theologen waren:

1. Is de bijbelsche roman, de vermenging van
heilige historie en schrijversfantasie voor den
Christen aanvaardbaar?

2. Is het geoorloofd, het voor te stellen, alsof
de dragers van de typologische openbaring zelve
weet hadden van hun roeping in dezen?

3. Is in het algemeen het inzicht in de Gods-
openbaring van den Ouden Dag zoo helder ge-
weest, als in „De Sjoenemietische” wordt voorge-
steld?

4. Is het geoorloofd een exegetische hypothese,
in casu over het Hooglied, in een Roman voor
te stellen als werkelijkheid?

trekken van het karakteristieke van den „onge-
huwden man” niet ontkomen.

Daar ze evenwel niet het „specifieke” hebben,
zijn ze psychologisch, met het oog op de ontwikke-
ling van den mensch tusschen zijn dertigste en zijn
vijftigste jaar, ook nog niet het meest interessant.

Neen, dan zijn die anderen meer onze belang-
stelling waard.

Dat zijn de typen, die ongehuwd blijven, omdat
ze eigenlijk in het diepst van hun ziel niet durven
trouwen. O, zeker, meer dan eens voelen ze zich
tot een vrouw aangetrokken; ze denken er ook wel
eens over nader kennis te maken; maar op het
laatste oogenblik komt er telkens iets, dat hen van
hun voornemen afbrengt. Ze pogen wel steeds
tegen die omstandigheden, die hun ongunstig zijn,
naar het schijnt, te vechten; maar dat dit telkens
weer eindigt in een nederlaag tegen die omstandig-
heden, komt omdat ze in hun hart eigenlijk blij
zijn, dat ze zonder hun zelfrespect te verliezen,
kunnen zeggen, dat het weer „door de omstandig-
heden” mislukt. Ze zetten niet door omdat ze eigen-
lijk niet durven.

Voor zulke mannen is het veelal gelukkig, wan-
neer op het critieke moment, het meisje in kwestie
de omstandigheden graag een handje helpt, zoodat
dan de jonge man wel niet anders kan, dan door-
zetten. En och, dan gaat het achteraf meestal ook
wel goed.

Maar komt de kerdate Kenau niet, dan blijft
deze man meestal zijn leven lang wachten op de
geschikte vrouw, — en is de geschikte vrouw er,
dan wacht hij op de geschikte omstandigheden, en
zijn de omstandigheden geschikt, dan wacht hij
op het geschikte moment; en is dat geschikte mo-
ment er, dan is hij toevallig verkouden, dan is er
toevallig een bijkomstige nieuwe situatie, die hem
weer verhindert zijn „plan” te volvoeren. Uit dit
soort mannen groeit het „oprechte” type van den
„ouden vrijer”. „Oprecht” in den zin van „op-
recht” in de verbinding met Haarlemmerolie, dat
is „onvervalscht”.

Zeer dikwijls hangt de houding van deze man-
nen niet alleen samen met hun karakter, als erfel-
ijke aanleg; er steekt vaak ook een goed stuk
opvoeding in. Het meest toch komt deze houding
voor bij verwende jonge mannen, die steeds bij
moeders pappot hebben geleefd; die zoo verschrik-
kelijk goed verzorgd werden; die oude-man-achtig
zoo heel erg gebonden zijn aan het vaste gangelje,
aan de ononderbroken koestering van het warme
nestje bij moeder; die het zoo moeilijk vinden om
eens uit hun sleurgang uit te komen; die maar
het liefst, als ze dan toch zouden gaan trouwen,
zouden wenschen, dat hun jonge vrouw niet meer
levens-aspiraties had dan moeder; en dat zij al
de kleine en groote gewoonten van den dag zoo
„en bloc” van moeder overnam. De meeste meis-

5. Wordt
over de ge-
Voor ik
bestaansre-
makende b-
merken, da-
loog-criticu-
geen bezw-
van Es sp-
critiek, ma-
deelen. De
inzicht in

*) Een eigen
beoordeling van
den, als hij
Abisag als
duidelijk ge-
Welbeschou-
Sjoenemietische
bij Kolk vers-
ik het niet ra-
een noot toch
Het is waar,
dat Abisag als
heeft Hij ter-
alleen gedaan
Messias b.v. is
als deze sluit-
Omtrent Sal-
de H. Geest o-
geven. Welke
maar zekerheit
wijst alleen de
mogelijkheid in
bekende lamed
wijzen is den
Of de psalm
Calvijn. „Wij
reden te geven
vaardigheden d-
matig toebeho-
Voor wie? (Prof.
Aalders) Bruid als type
lijken Christi-
exegetische hy-
Weldu, op
van de Meijst-
een bewijs uit
onjuiste praem-
door hypothes-
„David in z-
Israelietische
Salomo vlak v-
vrouw van Is-
deze beide vrc-
Zie mijn „Hoc-
Hier is dede-
gezocht, maar

jes voelen
zonder aan-
voor hen
omstandigh-
Uit deze
meenlijk m-
te bestempe-
Er zijn
hun leven
trouwen.

Daar zijn
mogelijkheid
huiskamer.
Maar ook
doen hebbe-
ben, het off-
of terwille
geven.

Veel beh-
zeggen, inn-
wel. Ik der
vader op v-
reeds meer
bracht den
soenlijke s-
hielp daarb-
rheumatiek
groeid kind
moeders gel-
aon is nu d-
er met God
jonge man
strijden hee-
geroepen h-
gen. En on-
gezin sticht
doen is hen

Zullen wi
voor het ge-
nog mensch
het beteeken-
legt — ook
liefde en ki-
En zoo zi
opzettelijk
meenen, n-
Daarom k
van een al-
men wel ee

Wel is he-
de levenson-
dertigste en
kenis is.
Maar toel-
kelingslijn,
toekenden,
Met dien

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHETSEN

De psychische ontwikkeling van den mensch tusschen zijn dertigste en vijftigste jaar

V.

Spraken we een vorig maal over de levensontwikkeling van de vrouwen, die ongehuwd blijven. tenslotte willen we ook nog enkele dingen zeggen over de mannen, die als „oude vrijers” het leven doorgaan.

De „vrijgezel” is evenwel veel en veel moeilijker onderwerp, dan de ongehuwd blijvende vrouw. En dat om meer dan één reden.

Juist door het feit, dat de situatie hier anders is dan bij de ongehuwd blijvende vrouw, die maar af moet wachten tot ze „gevraagd” wordt, is de kwestie zoo veel moeilijker.

Ze schijnt eenvoudiger te zijn. Maar meer dan schijn is dit niet.

Het schijnt zoo, omdat men zegt: bij een man staat het in ieder geval vast, dat hij niet heeft willen trouwen. En daarom is de zaak bij hem veel minder van betekenis, en de invloed van het ongehuwd blijven op zijn levensontwikkeling veel geringer. Geringer vooral in variatie. Inderdaad, de invloed van het ongehuwd blijven is bij de meeste niet-trouwende mannen eenvoudiger te omschrijven dan bij de niet-huwende vrouwen. Maar de moeilijkheid ligt juist daarin, dat een man, die niet huwt meestal niet trouwt uit eigen vrijen wil.

En de vraag is nu juist: wat beweegt den man, die niet trouwt, om ongehuwd te (willen) blijven? Daarin ligt „des Pudels Kern”. Maar daarin liggen dan ook de moeilijkheden van het vraagstuk, dat ons nu bezig houdt.

De variaties van de levensontwikkeling van den ongehuwd blijvenden man hangen in den regel ook juist met de vraag naar de oorzaak van zijn ongehuwd blijven samen. En zoo moeten we wel iets van de mogelijke oorzaken, waarom een man er niet toe komt te trouwen, zeggen.

In de eerste plaats dan iets over die soort van mannen, die ongehuwd blijven, omdat ze eenmaal hun hart en de liefde van hun hart volkomen gaven, maar desondanks het huwelijksgeluk niet vonden. Deze mannen zijn onder de ongehuwd blijvenden de uitzonderingen. Hoe vaak ze ook in boeken voorkomen, in het leven is hun getal niet zoo heel groot. Ongelukkige liefdes, waardoor het leven van mannen wordt gebroken, zijn er in werkelijkheid betrekkelijk weinig; en de enkele maal dat een man niet trouwt omdat hij eens een decep-

tie beleefde, geeft ons geen reden over de betrokken mannen afzonderlijk te spreken.

Er zijn er, die door God werden getroffen, door-
dien ze hun verloofde moesten missen, nog vóór
ze door den huwelijksband werden verbonden. En
bij dezen zijn er ook, die oprecht gedurende heel
het leven hun hart gehonden weten aan haar, aan
wie ze eens trouw beloofden, en die zoozeer ver-
vuld zijn van de herinnering, dat een andere vrouw
hen niet meer kan bekoren. In hun hart zijn dezen
als weduwnaars, en zij zullen dan ook in de
verdere ontwikkeling van hun leven niet tot veel
bizondere opmerkingen aanleiding geven. Ze zijn
als zoovele mannen, die na een kort huwelijksgeluk
hun vrouwen verloren, en nu eenzaam en als
kruisdragers het leven doorgaan.

Toch is ook het aantal van deze mannen uiterst
gering. Natuurlijk bestaan er van zulke dingen geen
statistieken. Toevallig heb ik evenwel de beschik-
king over twaalf gevallen, waarbij (mede tenge-
volge van de griep, die in 1918 in Oost-Overijssel
zoo ontzaglijk veel slachtoffers vroeg) jonge man-
nen hun verloofde door den dood verloren. Van
deze twaalf zijn er thans elf gehuwd, en één is er
een paar jaar geleden ongehuwd overleden. Stellig
behoort het tot de uitzonderingen, dat een jonge
man, wiens verloofde sterft, niet meer huwt. Ook
deze gevallen kunnen we dus buiten bespreking
laten.

* * *

Maar veel moeilijker zijn de gevallen, waarin
een jonge man geheel uit eigen vrijen wil onge-
huwd blijft.

Daar doen zich allerlei mogelijkheden, en dus
ook allerlei moeilijkheden voor.

We willen geen oogenblik de pretentie hebben,
dat we al die gevallen hier kunnen beschrijven.
Maar enkele van de hoofdtypen moeten we toch
wel teekenen.

Daar is in de eerste plaats het type, dat werke-
lijk geen vrouw begeert. Het zijn de mannen, „die
de gave der onthouding hebben”, en in wier leven
nimmer de drang naar gemeenschap met een vrouw
zich liet voelen, althans niet in zulke mate, dat
zij zich gedrongen gevoelden, een vrouw te vragen,
als levensgezellin verder samen met hen den weg
te betreden.

Dit type mannen heeft in het algemeen een druk
leven; ze geven zich voor alles en voor allerlei,
waarom de samenleving vraagt. Zakenmensen en
mannen van wetenschap, boeren en arbeiders;
kantoor-mensen en staatslieden worden er onder
hen gevonden.

De algemeene karakteristiek van den „ouden
vrijer” is op hen in den regel minder van
toepassing, dan op andere ongehuwd blijvende
mannen. Ook al is het waar, dat ze aan enkele